

Schermen weg, spits jullie oortjes

Eindelijk breekt de kinderpodcast door. En dat is maar goed ook, want luisteren maakt blijer, creatiever en slimmer. Vandaag begint festival Oorzaken, met een podcastprogramma voor kinderen.

tekst Lorianne van Gelder, illustratie Nanne Meulendijks

b

Het was zo'n autorit waar je met rood hoofd en torenhoge stresswaarden van terugkomt. Warm, file, twee kleine, vermoeide kinderen op de achterbank. Het gezeur om een filmpje begon al vóór de snelweg. Maar ze wederom apathisch naar de zoveelste gewelddadige ninja-aflevering laten kijken, wilde ik niet. Wanhopig zocht ik naar vermaak en dacht ineens: ik luister altijd naar podcasts als ik me verveel, waarom mijn kinderen niet?

Zo kwam ik bij *Bolletje en Pluisje* (avonturen van twee vriendjes) en *De waanzinnige podcast* (kinderen die vertellen over hun lievelingsboeken) terecht. Het was geen onmiddellijk succes, maar ik zette door. En met *Sara's mysteries* (geheimen en mysteries van kinderen die worden ontrafeld als een misdaadverhaal, officieel voor 8+) had ik plotseling toch de aandacht van mijn 5-jarige te pakken. Beter nog: we luisterden allemaal geboeid.

"Hoe kwam u in aanraking met kinderpodcasts?" vroeg Kids Listen, een organisatie die kinderpodcasts in de Verenigde Staten promoot, aan luisteraars. "*A random act of desperation on a road trip*," antwoordde iemand. Herkenbaar.

Kinderpodcasts zijn ongekend populair in de VS. Nou zijn wanhopige autoritten zeker niet de enige reden dat ze in zwang zijn geraakt. Ze zijn vooral gemakkelijk, vaak educatief, en ze geven een soms broodnodige afleiding van beeldschermen. Bovendien is het iets wat je samen met je kind kunt doen. Tijdens het koken, of het puzzelen, of in de auto. Sommige grote programma's als *But Why* en *Brains On* hebben honderdduizenden luisteraars. De coronapandemie gaf volgens een Amerikaans onderzoek van Ipsos kinderpodcasts een extra zetje. De enquête noteerde een toename van 60 procent luisteraars.

Educatieve waarde

In Nederland groeien deze digitale radioprogramma's voor een jonge doelgroep ook gestaag. Dit jaar lijkt zowaar een doorbraak te betekenen. Waar luisterverhalen op cassettebandje of cd al decennia geliefd zijn, was het fenomeen podcasts voor kinderen nog marginaal.

Tjeerd van den Elsen (41), podcastproducent en leraar op een basisschool, begon anderhalf jaar geleden het Nederlandstalige aanbod bij te houden. Hij bouwde kinderpodcasts.nl, een website om het medium onder de aandacht te brengen en tips te geven. In het najaar van 2019 prees hij 16 podcasts aan; halverwege 2021 zit hij op 60 kwalitatief hoogstaande kinderpodcasts (van de *Klokhuis*-podcast tot peuterverhalen). Van den Elsen is een fervent pleitbezorger. Niet alleen omdat ze gemakkelijk zijn, maar juist door de grote educatieve waarde.

Van den Elsen gebruikt ze ook in zijn lessen. "Als je naar audio luistert, zijn je hersenen veel actiever, omdat je zelf de plaatjes moet bedenken. Hiermee vergeleken is televisie een lui medium. En als het voorlezen er thuis een keer bij inschiet, is een podcast luisteren een geweldig alterna-

tief, maar het voorlezen vervangen doet het natuurlijk niet."

Op zijn site heeft hij een paar stevige stellingen over de heilzaamheid van luisteren. Zo zouden kinderen creatiever reageren op radio dan op televisie, herinneren zij zich twee keer zoveel van een podcast dan van iets wat zij gelezen hebben, en kunnen ze dankzij het luisteren nieuwe ideeën en woorden begrijpen die twee tot drie niveaus hoger liggen dan het leesniveau dat ze aankunnen.

Het zijn mooie statements, waar Petra Hendriks, hoogleraar semantiek en cognitie aan de Rijksuniversiteit Groningen, wel vraagtekens bij zet, omdat er nauwelijks onderzoek naar is gedaan. "Het zou kunnen dat het een positief effect heeft, maar beter dan voorlezen is het niet. En ook kan beeld soms juist heel prettig zijn om ingewikkelde dingen uit te leggen."

Toch is de dominantie van filmpjes en televisie een van de redenen waarom podcasts populair zijn. De onderzoeken die aantonen dat al die uren schermtijd niet gezond zijn voor kinderen, motiveren ouders op zoek te gaan naar iets anders. Het is vermaak waar je je niet schuldig over hoeft te voelen.

Hele verhalen

Tjitske Mussche (38), radiomaker en directeur van podcastfestival Oorzaken, dat van 1 tot en met 4 juli in Amsterdam wordt gehouden en waar een apart programma voor kinderen is, ziet alleen al aan haar eigen kinderen wat luisteren kan doen. "Ik geloof heel erg in de kracht van audio en dat dat je verbeelding stimuleert. Als mijn kinderen voor een filmpje zitten, worden ze opgeslokt en kun je niet meer met ze praten. En er is altijd agressie als ze er vandaan worden gehaald. Met een audioverhaal gaat mijn oudste op haar bed liggen en komt ze met hele verhalen terug."

Er gebeurt iets magisch bij kinderen als ze luisteren. "Je ziet hun verbeelding aangaan," zegt Sara de Monchy (26), maker van *Sara's mysteries*. "Alsof er radertjes in hun hoofd worden geactiveerd."

Toch heeft het lang geduurd voordat in Nederland de kinderpodcast voet aan de grond kreeg. Waarom dat is, weet Mussche niet. Maar dat de omroepen er hoe dan ook laat mee begonnen, is wel duidelijk. "Dit jaar is er echt vaart gemaakt met goedbeluisterde podcasts als *Het Sinterklaasjournaal*, *Ezelsoren* en *Het Klokhuis*."

De Monchy maakte met *Sara's mysteries* haar eerste podcast, meteen een voor kinderen. Hij wordt door kenners als een van de meest geslaagde Nederlandse voorbeelden genoemd. De verhalen zijn waar gebeurd, een soort *true crime* voor kinderen. Ze vraagt kinderen naar een mysterie dat hen fascineert en gaat dan met hen samen op zoek, om het mysterie te ontrafelen. Zo speurt ze met een jongen van elf naar de eigenaar van een portemonnee uit de jaren ze-

ventig die hij bij zijn huis vond, en onderzoekt ze met een meisje van tien wie haar mysterieuze buurvrouwen zijn.

De Monchy ziet zelfs dat audio nog iets meer oplevert dan lezen, ook welkom voor kinderen die daar meer moeite mee hebben of het nog niet kunnen. "Je wordt niet iets meer geholpen dan met alleen letters, omdat er ook muziek en geluiden zijn. Ik zie het als een zo goedkoop mogelijk ticket naar de verbeelding."

Toch zijn niet alle kinderen meteen verkocht. Leraar Van den Elsen merkt in zijn klas dat hij kinderen wel moet leren luisteren. "Horen ze voor het eerst een podcast, dan zie je ze vaak zoeken naar het beeld." De Monchy laat kinderen bijvoorbeeld tekenen als ze luisteren. "Dat geeft houvast."

Te veel filmpjes

In een tijd dat rapporten jaar na jaar de zorgwekkende staat van het leesniveau onder kinderen aankaarten, zijn kinderpodcasts misschien zelfs de verrassende remedie. Leesvaardigheid is iets waar op school veel nadruk op wordt gelegd, maar luister- en spreekvaardigheid komen nauwelijks aan bod na de kleuterklas. Iets waar de Onderwijsinspectie zich in 2019 al zorgen over maakte. Kinderen kunnen tegenwoordig slechter informatie verwerken die ze horen dan tien jaar geleden. Ook qua spreken gaat het niet beter dan een decennium terug. Een van de redenen die de Inspectie aanvoert is de dominante beeldcultuur: te veel filmpjes, sociale media en games. Hoe goed je leest, gaat hand in hand met hoe goed je kunt luisteren en begrijpen wat je hoort. Hoogleraar Hendriks, die onderzoek doet naar taalbegrip bij kinderen, benadrukt dat het altijd goed is om met taal bezig te zijn, dus ook door te luisteren naar podcasts, maar dat taal vooral draait om interactie. "Je moet inzoomen op de ander, inschatten wat diegene zegt, afstemmen. Dat kun je alleen oefenen met interactie. Het is vrij uitzonderlijk dat je in taal een monoloog houdt. En interactie vind je toch bij het kijken van filmpjes noch bij podcasts."

Van den Elsen ziet daarom een kans in niet alleen het luisteren van podcasts maar ook in het maken van radioprogramma's met kinderen, waar hij lesprogramma's en workshops voor scholen voor ontwikkelt. Wie de woorden die hij of zij heeft gelezen of gehoord ook kan gebruiken, heeft meer taalbegrip. "Ik laat ze altijd kritisch terugluisteren, daar leren ze enorm veel van. En het is nog leuk ook." Mooie bijkomstigheid: zo wordt meteen de volgende generatie podcastmakers klaargestoomd.

'Je ziet de verbeelding van kinderen aangaan, alsof er radertjes in hun hoofd worden geactiveerd'

Tips

Sara's mysteries: Sara gaat met kinderen op zoek naar mysteries in hun eigen leven (vanaf 8 jaar).

Wetenschapje: een Vlaams wetenschapsprogramma met grappige vragen als "Welk gif zat op de appel die Sneeuwwitje at?" (vanaf 8 jaar).

Missie Voelspriet: van de *Beestenbrigade* van Zapp. Een podcast die je echt het gevoel geeft dat je mee de insectenwereld wordt ingenomen (3-10 jaar). Luister met koptelefoon!

Filosoofje: kinderen die filosoferen (vanaf 7 jaar).

Op houten banden: een podcast over 75 jaar bevrijding. Waarin een jongen door Nederland fietst op houten banden (vanaf 7 jaar).

Fikkie de firefighter: luisterverhaal van Stef Visjager over een hond die in 1929 bij een brandweerkazerne in Brooklyn aankomt (vanaf 8 jaar).

Waanzinnige podcast: hierin vertellen kinderen over hun lievelingsboeken (vanaf 7 jaar).

Papa en mama zijn gescheiden: eerlijke gesprekken onder tieners over leven na de scheiding van hun ouders (8-14 jaar).

But Why: Amerikaanse podcast met geestige, interessante en verrassende vragen van kinderen. Zoals "Wie heeft noedels uitgevonden?" en "Zijn zaadjes levend?"

Op festival Oorzaken (1-4 juli) is de première van hoorspel **Worming!**, geschreven door Esther Duysker (vanaf 8 jaar), oorzaken.org.

Bijna alle podcasts zijn gratis te beluisteren via de Apple podcastapp, Spotify of bij de verschillende omroepen.